

KOMUNIKATY

Stanisław Siess-Krzyszowski
Centrum Badawcze *Bibliografii Polskiej Estreicherów*,
Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska
stan.siess@uj.edu.pl
ORCID 0000-0002-4309-4268

Psalterz Dawidow w przekładzie Mikołaja Reja. Nowe ustalenia chronologii wydań i impresorów

W żadnym ze znanych w literaturze przedmiotu egzemplarzy dwu wydań (A i B)¹ „Psalterza Dawidowego” w tłumaczeniu Mikołaja Reja nie zachował się kolofon. W przypadku wyd. B nie zachował się też egzemplarz z kartą tytułową. Z chwilą odnalezienia w Bibliotece Uniwersyteckiej w Erlangen kompletnego egzemplarza wydania A (sygn. H00/THL-II 39) sprawa roku jego druku zostaje zamknięta². W kolofonie czytamy: „W krakowie przez Macieia Szarffenberka. Lata bożego. 1543. Dnia dziesiątego Kxiężyca Maia” (fot. 1). Jak wpasować tę datę w ewolucję przekonań religijnych Reja – to pytanie do znawców jego twórczości.

W egzemplarzu z Erlangen ważna jest jeszcze karta A_{iv} – na jej recto znajdujemy dokończenie wiersza *Ku temu: co by miał wolą czyść kxiąszki*, na verso – drzeworyt przedstawiający króla Dawida śpiewającego psalmy (fot. 2). Drzeworyt ten znany jest też z *Żołtarza Dawidowego* Walentego Wróbla wydanego w Krakowie w 1543 r. u Macieja Szarfenberga (egzemplarz w Ossolineum, sygn. XVI.O.880, k. A_{8v}).

¹ T. Witczak, *Studia nad twórczością Mikołaja Reja*, Warszawa-Poznań 1975, s. 55-59.

² KVK – Karlsruher Virtueller Katalog [online], <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bvb:-29-bv022195999-9> [dostęp 04.11.2019].

„Z Badań nad Książką i Księgozbiorami Historycznymi” – Udział zagranicznych recenzentów w ocenie publikacji; Stworzenie anglojęzycznej wersji wydawniczej publikacji; Digitalizacja tomów archiwalnych rocznika w celu zapewnienia otwartego dostępu do nich przez Internet oraz wdrożenie i utrzymanie cyfrowej platformy redakcyjnej – zadanie finansowane w ramach umowy nr 653/P-DUN/2019 ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego przeznaczonych na działalność upowszechniającą naukę.

Pozostaje więc do ustalenia rok druku i impresor wydania B. W *Katalogu druków XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie* podano miejsce wydania: Kraków, rok wydania: przed 1550³. Rzecz w tym, że zachowany fragment dedykacji do wydania B jest dosłownym przedrukiem z wydania 1543 r., czyli albo trzeba założyć, że zmieniono jej adresata z Zygmunta I na Zygmunta Augusta, co jest mało prawdopodobne, albo raczej przyjąć, że wydanie B ukazało się jeszcze za życia Zygmunta I, czyli przed kwietniem 1548. Pewną wskazówką może być grafia wydania B – jedyna istotna różnica w stosunku do wydania A (r. 1543). W szczególności dotyczy to sposobu zapisywania zmiękczenia spółgłosek przed samogłoską. W drukach M. Szarfenberga z początku lat 40. dominuje zapis zmiękczenia za pomocą „i”, pod koniec dziesięciolecia – za pomocą „y”⁴. Oto przykłady z dwu wydań Szarfenberga *Żoltarza* Wróbla:

1. Argument do psalmu 141 z edycji 1543 r. (k. S₅v.): „Wtym pieniu prorok prorokuie iako się pan Jezus miał modlić oycu, iako go żydowie mieli podchwytać, [...]”.

2. Argument do psalmu 141 z edycji 1547 r. (k. 333v.-334r.): „W tym pye-nyu prorok prorokuye jako sye pan Jezus myał modlić Bogu oycu. Iako go żydowye myeli podchwytać. [...]”.

I argument do tegoż psalmu w wydaniach A i B *Psalterza* Reja (tu Psalm 142)⁵:

1. Wydanie A (k. 209v.): „Człek sprawiedliwy będąc w udęczeniu woła o ratunek do pana swego powiedaiąc iż niskąd inąd go upatrzeć nie może [...]”.

2. Wydanie B (k. 218v.): „Człek sprawyedliwy będąc w udęczeniu woła o ratunek do Pana swego, powyedayąc iż niskąd inąd go upatrzeć nye może [...]”.

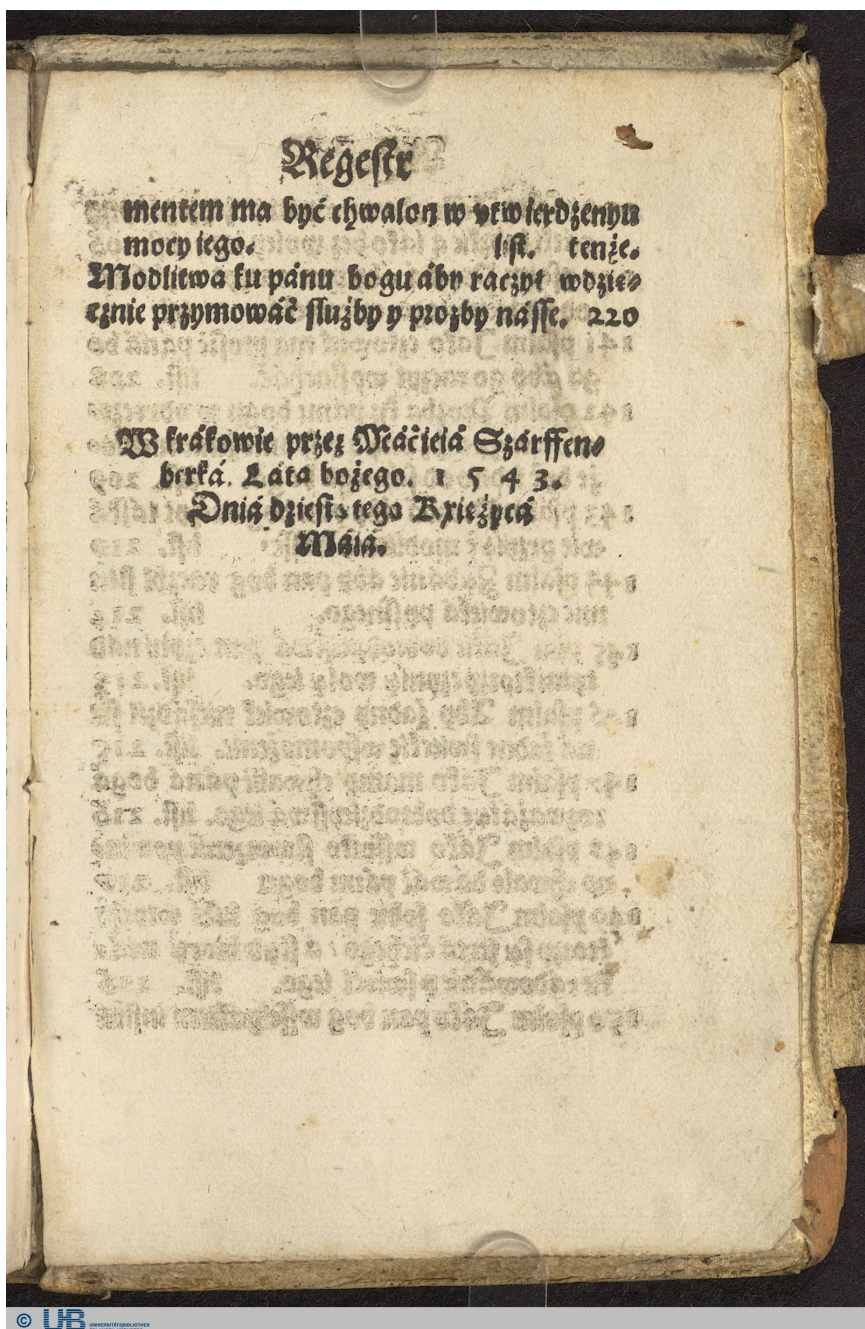
Ponieważ analiza typograficzna wydania B jednoznacznie wskazuje na oficynę M. Szarfenberga (zm. przed 24 V 1547) – można przypuścić, że wydanie to ukazało się pod jego firmą w przed majem 1547 r. lub między czerwcem tegoż roku a marcem roku następnego pod firmą Hieronima, syna Macieja.

³ T. 2, cz. 1, Warszawa 1998, poz. 1550.

⁴ Zmiękczenie za pomocą „y” jest też charakterystyczne dla druków Hieronima Szarfenberga (np. *Kronika Wssytkygo swyata* Marcina Bielskiego wydana w 1554 r.).

⁵ Numeracja *Biblii* hebrajskiej.

Fot. 1. Kolofon *Psalterza Dawidowego* w przekładzie Mikołaja Reja (wyd. A, k. Ff_{vii}ir). Źródło: Universitätsbibliothek Erlangen-Nürnberg

Fot. 2. Drzeworyt: król Dawid śpiewający Psalmy (*Psalterz Dawidow*, wyd. A, k. A_{iv}v), autor anonimowy. Źródło: Universitätsbibliothek Erlangen-Nürnberg

